МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішенням вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету
від 27 квітня 2023 року
(протокол № 10/3.5)

МЕДИКО-БІОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ

ПРОГРАМА

обов`язкової нормативної навчальної дисципліни

підготовки магістрів

спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

Запоріжжя
2023

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Світлана ХАТУНЦЕВА, докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри біології, здоров'я людини та фізичної реабілітації Бердянського державного педагогічного університету

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету «20» квтня 2023 року, протокол № 5.

© БДПУ, 2023 рік
© Хатунцева С.М., 2023 рік

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** навчальної дисципліни є: забезпечити студентів теоретичними знаннями та практичними навичками, необхідними для розуміння медико-біологічних і соціальних аспектів здоров'язбереження, розвинути здатність впроваджувати інноваційні методи збереження здоров'я в освітньому середовищі. Курс охоплює сукупність медико-біологічних, соціальних, психолого-педагогічних факторів, що впливають на здоров'я людини, а також методи, технології та стратегії збереження, зміцнення та відновлення здоров'я. Цей курс спрямований на формування у студентів комплексного розуміння процесів, що забезпечують підтримку фізичного, психічного та соціального благополуччя в умовах навчальної діяльності та повсякденного життя.

1.2. **Основними завданнями** курсу є:

- ознайомити студентів з основними поняттями та теоретичними засадами здоров'язбереження;
- розвивати навички аналізу медико-біологічних та соціальних факторів, що впливають на здоров'я, здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу;
- розвивати здатність забезпечувати функціонування безпечного та інклюзивного освітнього середовища, поглибити знання про безбар'єрне освітнє середовище;
- розвивати здатність використовувати сучасні методи і технології навчання біології та здоров’я людини, доступно транслювати їх у площину навчальних предметів біології та основ здоров’я людини з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти, вивчити методи профілактики захворювань та промоції здоров'я;
- формувати знання для обрання ефективних шляхів і способів збереження, зміцнення, відновлення здоров’я людини.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей:

Програмні компетентності	
Факові компетентності	**ФК6**. Здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу. **ФК7**. Здатність забезпечувати функціонування безпечного та інклюзивного освітнього середовища. **ФК 9.** Здатність використовувати сучасні методи і технології навчання біології та здоров’я людини, доступно транслювати їх у площину навчальних предметів біології та основ здоров’я людини з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти. **ФК 13.** Здатність формувати знання для обрання ефективних шляхів і способів збереження, зміцнення, відновлення здоров’я людини.
Програмні результати навчання	РН6. Демонструє уміння забезпечувати конструктивну та безпечну взаємодію з учасниками освітнього процесу. РН7. Знає та дотримується умов функціонування безпечного та інклюзивного освітнього середовища.

	РН9. Володіє методами і сучасними технологіями навчання біології та здоров'я людини, доступно використовує систему наукових біологічних та інших знань у площині навчальних предметів біології та основ здоров'я людини. РН13. Використовує знання для обрання ефективних шляхів і способів збереження, зміцнення та відновлення здоров'я людини.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.
Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я людини.

Тема 1. Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я.
Основні визначення здоров'я. Біологічна, соціальна та психологічна сутність здоров'я. Адаптація організму до зовнішніх факторів середовища. Показники здоров'я. Фактори, що впливають на здоров'я людини. Донозологічна діагностика організму за показниками адаптаційного потенціалу та рівня здоров'я. Поняття про індивідуальність, адаптацію та безбар'єрність, умови функціонування безпечного та інклюзивного освітнього середовища.

Тема 2. Основи діагностики, класифікація діагностичних моделей. Характеристика понять «діагностика» та «діагноз». Класифікація, види діагнозів у медичній практиці. Моделі розвитку хвороби, як основа діагностики. Нозологічна діагностика. Донозологічна діагностика. Суб'єктивні та об'єктивні методи обстеження в клінічній практиці.

Змістовий модуль 2.
Фізичний розвиток. Антропометрія.

Тема 3. Соматоскопія опорно-рухового апарату людини.
Постава. Фізіологічні норми постави. Дослідження голови, верхнього плечового поясу та грудної клітки методом соматоскопії. Дослідження хребетного стовпа. Дослідження форми та розмірів верхніх та нижніх кінцівок. Візуальна діагностика постави та рухового стереотипу людини. Профілактика захворювань опорно-рухового апарату.

Тема 4. Дослідження фізичного розвитку. Антропометрія.
Поняття, застосування та показники антропометрії. Вимірювання повздовжніхі поперечних розмірів тіла. Вимірювання обхватних розмірів тіла. Визначення маси тіла та площі поверхні тіла. Визначення та контроль фізичного розвитку людини методами антропометрії.

Змістовий модуль 3.
Функціональні проби.

Тема 5. Діагностика функціонального стану серцево-судинної системи.
Методи дослідження функціонального стану серцево-судинної системи. Артеріальний тиск. Тонометрія. Артеріальний пульс. Пульсометрія. Розрахункові методи визначення гемодинамічних показників. Визначення та оцінка показників функції серцево-судинної системи.

Тема 6. Функціональні проби та тести на толерантність до фізичних навантажень. Функціональні проби, вимоги до їх проведення. Методи визначення фізичної працездатності. Методи визначення максимального споживання кисню (МСК). Типи реакції серцево-судинної системи на фізичне навантаження. Оцінка функціональних можливостей організму методом проб, тестів та індексів. Засоби оздоровлення. Здоров'язбережувальні технології.

3. Рекомендована література

Основна:

1. Біологічні й медико-соціальні основи здоров’я зі змістовим модулем: загальна та вікова фізіологія : конспект лекцій / укладач Н. В. Коляда. – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 106 с.
2. Екстрена та невідкладна медична допомога. У VI томах. Т. IV Клінічні маршрути (протоколи) пацієнта під час надання екстреної медичної допомоги на догоспітальному етапі: підручник для студ. Вищ. Навч. закл. / Крилюк В.О. та ін. - Київ: Ожива, 2020. 300 с.
3. Домедична допомога в екстремальних ситуаціях та медичний захист населення в надзвичайних ситуаціях : Навчальний посібник для підготовки фахівців першого (освітньо-професійного) рівня, галузь знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія» (1 курс) (за загальною редакцією Волянського П.Б. та Гринзовського А.М.) / Гринзовський А.М., Волянський П.Б., Калашченко С.І. та ін.].Київ : ІДУЦЗ, 2018. 216 с.
4. Загальна теорія здоров’я та здоров’язбереження : колективна монографія / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків: Вид. Рожко С. Г., 2017. 488 с.
5. Здоров’язбережувальні технології в освітньому середовищі: колективна монографія [за заг. ред. Л.М. Рибалко]. Тернопіль : Осадца В.М., 2019. 400 с.
6. Мелега К.П. Сучасні технології здоров'язбереження : навч. посіб. / К. П. Мелега ; рец. : Ю. Д. Бойчук, Т. М. Ганич. Ужгород : Говерла, 2018. 200 с.
7. Методична розробка до практичних занять з дисципліни «Сучасні технології здоров’язбереження» / Укладач: К.П. Мелега. Ужгород, 2021. 48 с.
8. Наказ Міністерства охорони здоров’я України від 09.03.2022 року № 441 Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0356-22#n42
9. Основи харчування: підручник / М.І. Кручаниця, І.С. Миронюк, Н.В. Розумикова, та ін. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2019. 252 с.
10. Перша екстрена і тактична медична допомога на догоспітальному етапі: навчальний посібник / В.С. Тарасюк, М.В. Матвійчук, І.В. Паламар та ін. 4-е видання. К.: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина». 2021. 504 с.
11. Тактична медицина: навчальний посібник / В. Д. Шищук, С. І. Редько, М. М. Ляпа. Київ: Вид. дім «СКІФ», 2022. 176 с.
12. Формування інноваційного здоров’язбережувального освітнього середовища: досвід проектування і реалізації : матеріали круглого столу / упоряд. Н. А. Поліщук. Луцьк : ВІППО, 2018. 124 с.

Допоміжна

1. Домедична допомога (алгоритми, маніпуляції): Методичний посібник / В.О. Крилюк, В.Ю. Кузьмін, І.В. Кузьмінський, та ін. Київ, 2017. 120 с.
2. Закон України №2801-XII від 19.11.1992 р. «Основи законодавства України про охорону здоров'я». - Режим доступу: Основи законодавства Україн... | від 19.11.1992 № 2801-XII (rada.gov.ua)
3. Закон України №5081-VI від 09.12.2015 р. «Про екстрену медичну допомогу». - Режим доступу: Бйр://гакоп2.гагїа. аоу.иа/1ат/5Ьо^/5081-17.
4. 10. Закон України від 01.01.2016 р. № 1489-14 «Про психіатричну допомогу». - Режим доступу: Про екстрену медичну допомогу | від 05.07.2012 № 5081-VI (rada.gov.ua)
5. Кара С. І. Спортивна фізіологія : навч. посіб. / С. І. Кара. Бердянськ : БДПУ, 2012. 200 с.

6. Навчально-методичний комплекс дисциплін фахової підготовки бакалавра за напрямом «Здоров'я людини*» : наук.-метод. зб. / Кол. авт. // заг. ред. С. В. Страшко. – К. : Освіта, 2013. 360 с.

7. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 18.05.2012 р. № 366 «Про затвердження Загальних вимог щодо проведення медичного сортування постраждалих і хворих та форм медичної документації». Про затвердження Загальних вимог... | від 18.05.2012 № 366 (rada.gov.ua)

8. Екстрена медична допомога. Том І: допомога травмованим на догоспітальному етапі: національний підручник / В.О. Крилюк, С.О. Гур'єв, Г.В. Загорій, А.А. Гудима, Н.І. Іскра та ін. Київ. 2017. 504 с.

9. Наказ МОЗ України від 23.01.2016 року N 121 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при посттравматичному стресовому розладі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://moz.gov.ua/ua/portal/dn_20160223_0121.html.

10. Маліков М.В., Функціональна діагностика у фізичному вихованні і спорті: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / М.В.Маліков, Н.В.Богдановська, А.В.Сватьєв. Запоріжжя: ЗДУ, 2006. 227 с.

11. Медицина надзвичайних ситуацій: підруч. для студ. вищ. мед. навч. заклад. / Чаплик В.В., Олійник П.В., Омельчук С.Т. Вінниця : Нова Книга, 2012.

12. Осіпов В.М. Спортивна медицина: навч. посібник / В.М.Осіпов. Ужгород: ФОП Бреза А.Е., 2013. 215 с.

13. Сучасні технології збереження здоров'я учнів: кращий досвід [Електронні дані] / авт. кол. ; уклад. А. Г. Обухівська, І. І. Цушко. – К. : Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2015.. – 221 с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM), 12 см ISBN 978-617-7118-17-5

14. Тарасюк В.С., Матвійчук М.В., Паламар І.В., Корольова Н.Д., Кучанська Г.Б., Новицький Н.О. Медицина надзвичайних ситуацій. Організація надання першої медичної допомоги: Підручник. - К.: «Медицина», 2011. - 526 с.

15. Хатунцева С.М. Методичні рекомендації до практичних та самостійних робіт з історії медицини та фізичної реабілітації. Бердянськ: БДПУ, 2022. 26 с.

16. Хатунцева С.М. Основи анатомії та фізіології нервової системи. Бердянськ: БДПУ, 2021. 82 с.

17. Хатунцева С.М. Глазкова І.Я., Ляхова І.М Забезпечення безбар'єрного доступу до здоров'язбережувального освітнього середовища. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип. 1. 2023.436 с. С. 410-418.

18. Хатунцева С.М., Кара С.І. Методи біостатистики як елемент доказової медицини. Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини: досвід, проблеми, перспективи: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції. 15 грудня, 2023 р., Київ / Київ. Ун-т імені Бориса Грінченка; за заг. ред. О. В. Ярмолюк. К.: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2023. 542 с. С. 529-533. zfvs.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/ilid/kfvps/program/Тези_Конференція_ФЗФВС_Грінченко_12.2023.pdf

19. Расторгуєва І.С., Єфімова А.І, Хатунцева С.М., Кара С.І.,Сучасні реабілітаційні технології у сфері здоров'я. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки, 2022, Вип. 3. Бердянськ : БДПУ, 2022. С. 381-388.*

20. Хатунцева С.М., Кара С.І.,Пшенична Н.С., Расторгуєва І.С., Єфімова А.І. Формування професійної компетентності майбутніх фізичних терапевтів у процесі вивчення біологічних дисциплін. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2022. Вип. 80. Т. 2. С.183–187.

21. Чижик В.В. Спортивна фізіологія: навч. посібник для студентів / В.В.Чижик. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2011. 256 с.

22. Glazkova, I., Khatuntseva, S., Vaseiko, Y., Shymanovych, I., & Yaroshchuk, L. Future teachers' training to application of cognitive barrier s in professional activities during the Covid-19 pandemic *Amazonia Investiga*, 1 (50), (2022), 66–78. https://doi.org/10.34069/AI/2022.50.02.7

23. Glazkova, I., Khatuntseva, S., Yaroshchuk L. Professional Pedagogical Culture: Historical Culturological Aspect. *Revista Române ascăpentru Educaţie Multidimensională,* 12 (3), (2020), 144–162. URL: https://publons.com/publon/36911847/ .

24. Khatuntseva, S., Kabus, N., Portyan, M., Zhernovnykova, O., Kara, S., &Knysh, S. The Method of Formingthe Health-Saving Competence of Pedagogical Universities' Students. *Revista Romane ascapentru Educatie Multidimensionala*, 12 (1), (2020), 185–197. (Web of Science) (https://publons.com/publon/32455010/)

25. Khatuntseva S., Glazkova I., Khatuntseva O. Issue of barriers of self-knowledge in the process of formation of future specialists' readiness for self-improvement. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип. 2. Бердянськ : БДПУ, 2022. С. 455–463.

26. Nalyvaiko O., Prokopenko A., Kabus H., Khatuntseva S., Zhukova O., & Nalyvaiko H. Project-digital activity as a means of forming digital competence of humanities specialties' students. *Information Technologies and Learning, Tools, 87*(1), (2022), 218–235. https://doi.org/10.33407/itlt.v87i1.4748

4. Методи навчання:

Словесні (пояснення, розповідь, лекція, вступна бесіда, навчальна дискусія, опора на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни); наочні (ілюстрування, опорний мультимедіа-конспект, навчальні фільми); практичні (вправи, моделювання професійних ситуацій, гейміфікація, дослідження, проектування).

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

6. Система оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	**A**
78-89	**B**
65-77	**C**
58-64	**D**
50-57	**E**
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)